

DIÀLEG

Coses mig vistes

La plaça de la Vila de Madrid

ORIOI BOHIGAS

Aquesta plaça és ben desgraciada. Sembla que ens hàgim entestat a donar el nom de la capital espanyola al racó més deseparat de Barcelona. Fa temps que un grup de ciutadans està demanant canviar-li el nom pel de Francesc Pujols, un intel·lectual conspicu de la Catalunya de la primera meitat del segle XX, que ara s'està profitosament descobrint i reeditant i que era un assidu tertulià a les penyes de l'Ateneu, un edifici que té una llarga façana en aquesta plaça.

Abans de la guerra gairebé tot l'espai actual estava edificat, i una bona part l'ocupava una església que fou incendiada i molt malmesa el juliol del 36. Entre els escassos intents de refer la ciutat durant el primer franquisme, hi hagué la creació d'aquesta plaça, després de l'enderroc de l'església i les cases deteriorades del voltant. Per completar-la es construïren dos blocs d'habitatges protegits que imitaven l'estil isabelí del nostre neoclassicisme romàntic, però traspasat amb poca traça a una volumetria tan diferent que els convertia en un pastitx una mica ridícul. Mentre es construïen, el gener del 51 –jo era encara un estudiant indocumentat– vaig cometre la imprudència d'escriure un article a *Destino* que es titulava *Posibilitats de una arquitectura barcelonesa* en què s'endevinaven alguns judicis positius que anaven més dirigits a la reconversió arquitectònica de la plaça que al fals estil de l'arquitectura. Però, així i tot, va merèixer alguna repulsa dels arquitectes que aleshores començaven a militar en la modernitat, com el mateix Antoni de Moragas Gallissà. El projecte neoromàntic els semblava molt pitjor del que jo deia.

Però altres bunyols s'hi van anar sumant. Al cap de poc temps, l'Ateneu Barcelonès va fer una ampliació del seu edifici i va seguir el mal exemple: una façana també falsament isabelina amb relleus de terra cuita i tot, esquistos i inoportuns. Molt més tard, va aparèixer l'únic signe civilitzat: l'Hotel Citadines, una peça moderna que s'adapta bé a l'escala arquitectònica del barri, una obra d'Esteve Borrell molt digna que aporta arguments i experiències interessants sobre el problema de les noves construccions en un casc antic, sense recórrer a les imitacions estilístiques de segona mà.

La urbanització de l'espai tampoc ha tingut gaire sort. Durant les primeres

obres ja van aparèixer una sèrie de sepultures romanes que marquen un antic itinerari. Malgrat el seu evident interès històric, aquestes sepultures han estat sempre un greu inconvenient per a la urbanització de la plaça perquè estan a un nivell molt inferior, no permeten la configuració d'un espai unitari i obliguen a una forçada segmentació de la superfície, ja prou petita. S'hi han donat diverses solucions, però cap ha resultat realment satisfactòria: el fossar de les sepultures ha estat sempre un cau de porqueria, un forat persistentment des-

atès pels serveis de neteja de l'Ajuntament. Últimament s'hi ha fet una altra reforma amb intencions d'aplicar-hi un disseny especial i acurat, distingint arquitectònicament un espai verd més o menys bellugadís i un espai pavimentat al voltant de l'itinerari sepulcral, amb una glorieta-mirador una mica inexplicable, que s'ha convertit en una gran pissarra per als grafitistes indecorosos. No hi ha manera d'aconseguir un ambient urbà civilitzat i potser això és la causa que la utilització sigui greument incivilitzada. Els veïns han començat a

protestar col·lectivament i individual amb molta intensitat contra els aldarulls nocturns, la barroeria de jovenalla poc recomanable, l'acumulació de xeringues i la presència contínua d'actes incívics. Em sembla que tenen tota la raó i em penso que també la tenen quan acusen la urbanització defectuosa i maldestra de ser la causa d'unes utilitzacions tan deplorables. ¿No seria possible *normalitzar* el disseny de la plaça incorporant les restes arqueològiques de manera menys mutiladora? ¿No es podria eliminar la lletjor una mica de la falsa glorieta-mirador d'acer *corten*? ¿No es podria proporcionar una vigilància millor i més permanent encara que només fos perquè la *Vila de Madrid* no se sentís tan maltractada?

No hi ha dubte que si, realment, se substitueix el nom de la plaça pel de Francesc Pujols –un home tan polit, un aristòcrata del camp, un pagès ben vestit, un ateneista impertèrrit–, el primer que caldria fer és reurbanitzar la plaça, evitar les bretolades i convertir-la en una àgora civilitzada a l'altura del filòsof de la Torre de les Hores. I de la simpàtica *maja* madrilenya de la font, ¿què en fariem? ¿L'hauríem de substituir pel logo de la *Pantologia* o de la *Hiparxiologia*?

